

Lilja-lehti, helmikuu 2022

Paasto muistuttaa, että meillä on asiat hyvin

Perinneleivonnaisten ystävää hemmotellaan helmikuussa runebergintortulla ja laskiaispullalla, jonka oikea täyte on manteli, sanokaa mitä sanotte. Laskiaispullaa saa nykyään jo pitkin kevättä, ja on helppo unohtaa, että leivos liittyy ennemmin kilvoitteluun ja pidättäytyvyyteen kuin herkutteluun. Epäkäytännöllisen täytteitä tursuvan pullan juuret ovat keskiaikaisissa laskiaisherkuissa, jotka auttoivat jaksamaan neljänkymmenen päivän paaston yli.

Luterilaisen kirkon piirissä voi olla vaikea hahmottaa, miten paljon viikoittaiset paastopäivät ja suuret vuotuispaastot ovat vaikuttaneet suomalaisten ruokapöytään. Paastonaikoina keskeisintä oli lihan ja eläinperäisten tuotteiden jättäminen pois aterioilta, mutta läntisessä perinteessä kalan syöminen oli sallittua.

Nykyään voimme paastota somesta, herkuista ja hiilijalanjäljestämme tai jättää tyystin paastoamatta. Keskiajalla paasto ei sen sijaan ollut henkilökohtainen valinta. Päinvastoin Ruotsin laki määräsi paaston rikkomisesta tuntuvan kolmen markan sakon, jolla olisi 1300-luvun lopussa saanut jopa kuusi tynnyriä olutta.

Lain kirjaimen lisäksi pääsiäispaastoon velvoitti olosuhteiden sanelema pakko. Vanhan kansan sanonnassa Heikin päivänä tammikuussa tuli olla ”eläimen elo kahtia, ihmisen kolmia”, eli eläinten rehuista piti olla jäljellä vielä puolet ja ihmisille talveksi varatusta ruoasta kaksi kolmasosaa. Keskiajan suomalaisille katovuodet ja nälkä olivat valitettavan tuttuja vieraita, ja keväällä piti olla ruoan suhteen säästeliäs.

Olen jo pitkään pitänyt pääsiäisen edellä vegaanipaastoa. En koe suuremmin henkistyväni sillä, mutta se on hyvä tapa tarkastella itsestään selvältä tuntuva suhdetta ruokaan. Paasto myös yhdistää kokemuksena niihin monituisiin sukupolviin, jotka eivät voineet luottaa siihen, että ruokaa saa aina kaupan hyllyltä, kun omasta viljalaarista alkaa pohja häämöttää. Perimmiltään paasto muistuttaa, että meillä nykyisessä yltäkylläisyydessä elävillä on asiat ihan hyvin.

Ilari Aalto

Kirjoittaja on arkeologi ja tietokirjailija, jonka mielestä vegaanimajoneesit ovat paaston pelastus.